

1939–1940 metais kurto Lietuvos valstybės tarnybos įstatymo projekto vertinimas

Vainius Smalskys

*Mykolo Romerio universitetas
Valakupių g. 5, LT-10101 Vilnius*

doi:10.13165/VPA-14-13-4-07

Anotacija. Šiame straipsnyje vertinamas 1939–1940 m. kurtas ir svarstytas Lietuvos valstybės tarnybos įstatymo projektas. Įstatymas niekada neįsigaliojo, tačiau apžvelgus šio projekto formavimo principus galima susidaryti išsamų vaizdą apie tuometinės valstybės tarnybos valdymo tendencijas Pirmojoje Lietuvos Respublikoje. Straipsnyje tyrinėjamos įstatymo projekto kūrimo peripetijos, vertinamas pats įstatymo projektas ir tiesiogiai su projektu susijęs valstybės tarnybos įstatymo kūrimo diskusinis planas. Aptariama valstybės tarnybos projekto struktūra ir analizuojamos pagrindinės projekto nuostatos.

Raktažodžiai: *Pirmoji Lietuvos Respublika, 1939–1940 m. Valstybės tarnybos įstatymo projektas, svarstymai.*

Keywords: *First Republic of Lithuania, Civil Service Law Project (1939–1940), considerations.*

Įvadas

Analizuodami Pirmosios Lietuvos Respublikos (1918–1940 m.) administravimo raidą pastebime, kad per dvidešimt du egzistencijos metus tarpukario Lietuva nebuvo priėmusi išsamaus valstybės tarnybos įstatymo. Nepriklausomybės pradžioje buvo palikti galioti carinės Rusijos įstatymai, kurie neprieštaravo Lietuvos Konstitucijai. Pirmojoje Lietuvos Respublikoje buvo priimti: 1919 m. vasario 1 d. trumpas įstatymas „Dėl valstybės tarnybos sutvarkymo“. Šis įstatymas akcentavo valstybės tarnautojų lojalumo Nepriklausomai Lietuvai svarbą ir reikšmę; 1919 m. liepos mėnesį išleistame įstatyme „Dėl valdininkų pareigų ėjimo atlyginimo“

buvo suformuoti tokie esminiai tarnybos principai, kaip valdininko darbas už algą vienoje įstaigoje, tik viršininko nurodymu valdininkai privalo dirbti ir nedarbo vandomis be atskiro atlyginimo ir t. t. [16, p. 33].

Nepotizmą valstybės tarnyboje buvo bandoma riboti 1920 m. sausio 20 d. išleidus Vyriausybės įsakymą „Dėl valdininkų giminystės“. Buvo draudžiama priiminėti į valstybės tarnybą pirmos ir antros eilės gimines ir būti vieni kitų vadovais bei pavaldiniais.

Pagrindiniu įstatymu, reguliuojančiu valstybės tarnautojų užmokesčio sistemą, reiktų laikyti 1922 metais priimtą ir per tarpukario dvidešimtmetį ne kartą taisytą Valstybės tarnautojų atlyginimo įstatymą. Šiame teisės akte buvo reguliuojamas ne tik tarnautojų atlyginimas, bet ir apibrėžtos valstybės tarnautojų kategorijos, surūšiuotos pareigybės, priklausomai nuo išstarnauto laiko buvo nustatyti trys valstybės tarnautojų laipsniai ir kt. [18, p. 24–35].

Dar būtų galima paminėti 1926 m. balandžio 10 d. „Valstybės žiniose“ paskelbtą Valstybės tarnautojų pensijų ir pašalpų įstatymą. Pagal jį, valstybės tarnautojui išstarnavus ne mažiau kaip 25 metus privalėjo būti mokama pensija. Šiame įstatyme buvo apibrėžti kiti pensijų ir socialinių išmokų gavimo atvejai, pašalpų gavimo valstybės tarnautojų šeimoms tvarka ir kt.

Nesant vieno ir visą valstybės tarnybos veiklą apimančio bei reguliuojančio įstatymo, valstybės tarnautojų veiklą, karjeros galimybes, mokymus ir t. t. reguliavo įvairių ministerijų ar savivaldybių teisės aktai. Kita vertus, nepaisant tokios gausos teisės aktų valstybės tarnybos srityje, profesionalūs valstybės tarnautojai ilgai (o nuo 1926 m. pabaigos ir autoritarinio valdymo sąlygomis) sugebėjo užtikrinti viešosios administracijos veiklos perimamumą.

Aktuali problema, su kuria susiduriame analizuodami Pirmosios Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos veiklą, yra nenusistovėjusios sąvokos ir jų vartojimas. Antai, vartojamos dvi sąvokos „valdininkas“ ir „valstybės tarnautojas“. Vertinant iš šiuolaikinių pozicijų, sąvoka „valdininkas“ gali būti taikoma nedemokratinėms šalių tarnautojams. Demokratijos sąlygomis geriau tiktų sąvoka „valstybės tarnautojas“. Šiuolaikinė valstybė yra ją kuriančių piliečių politinis junginys, o tarnystė valstybei – tas pats tarnavimas visuomenei (piliečiams) [17, p. 23]. Tačiau reikia neužmiršti, kokia didelė buvo tada carinės Rusijos įtaka tarpukario Lietuvos teisinei ir administracinei kultūrai, o ir pati politinė sistema Lietuvoje (1926–1940 m.) buvo autoritarinė. Todėl žodis „valdininkas“ tuo metu nekeldavo tiek prieštarinčių minčių, kiek jis kelia dabar.

Kokios buvo priežastys, nulėmusios poreikį sukurti vieną teisės aktą, reglamentuojantį valstybės tarnybos veiklą? Ar neužteko teisinės bazės valstybės tarnybos reguliavimo srityje? Manytina, kad kurti vieną valstybės tarnybos įstatymo projektą vertė keletas vidinių ir išorinių aplinkybių. Pirma, prasidėjęs Antrasis pasaulinis karas, kurio pradžioje Lietuva prarado Klaipėdos kraštą ir atgavo Vilniaus kraštą. Kintant valstybės teritorijai, buvo reikalinga reformuoti šalies administracinę struktūrą. Antra, karo sąlygomis kito valstybės ekonominės politikos modelis.

Valstybė vis labiau ėmė reguliuoti ekonominius procesus, vyko perėjimas prie valstybinio ekonominio reguliavimo ir planavimo [19, p. 231–232]. Tokiomis sąlygomis reikėjo priderinti ministerijų ir departamentų bei jų tarnautojų veiklą prie naujų ekonominės politikos realiųjų. Trečias reformų faktorius yra grynai asmeninis – žmogiškasis. Būtina prisiminti, kad paskutiniu metu Pirmosios Lietuvos Respublikos Ministru Pirmininku buvo Antanas Merkys. Per savo karjerą kariuomenėje, vėliau kitose valstybės įstaigose bei dirbdamas Kauno burmistru, jis save pozicionavo kaip išmanų administratorių. Dar 1925 m. išėjęs iš kariuomenės į atsargą ir įsidarbinęs Finansų ministerijoje juriskonsultu A. Merkys suorganizavo ministerijos tarnautojams administracijos kursą [2, p. 437]. Iš A. Merkio Vyriausybės neišvengiamai buvo tikimasi administracinių šalies pertvarkymų.

Ne tik A. Merkio, bet ir ankstesnėse kun. V. Mirono ir gen. J. Černiaus vyriausybėse buvo svarstomi įvairūs administracinių reformų projektai. Tačiau valdant A. Merkio vyriausybei šie svarstymai dar labiau suaktyvėjo. Nuo 1939 metų pabaigos sparčiai buvo rengiamas administracinių reformų paketas. Kuriant naujus įstatymus viešosios administracijos srityje aktyviai dalyvavo ne tik Vyriausybės institucijos, bet ir Valstybės Taryba bei Seimas. 1940 m. vasario 26 d. Ministrų kabinetas priėmė nutarimą Nr. 183. Pagal šį nutarimą Valstybės Tarybai buvo pavesta parengti Apskričių viršininkų įstatymą, Policijos įstatymą, Pasienio apsaugos policijos įstatymą, Invalidų pensijų įstatymą. Tame pačiame Ministrų kabineto posėdyje buvo patvirtinta komisija administracinės reformos planui rengti. Komisijos pirmininku paskirtas Ministras Pirmininkas A. Merkys. Į komisijos sudėtį įėjo Valstybės Tarybos bei Ministrų kabineto nariai. Administracinių įstatymų projektų rengimo tempas buvo didelis. 1940 m. balandžio 15 d. Seimas nepaprastoje sesijoje jau svarstė Apskričių viršininkų įstatymo projektą bei parengtą naują Administracinio teismo įstatymo projektą. Dar buvo parengti Ministerijų santvarkos, Socialinės globos bei šiame straipsnyje nagrinėjamo Valstybės tarnybos įstatymų projektai [16, p. 48]. Pastarasis dar laukė svarstymo Seime.

Reikia pripažinti, kad A. Merkio Vyriausybės administracinės reformos planas bei daugelio administracinių įstatymų projektai dar laukia išsamesnio tyrinėtojų dėmesio. 1939–1940 metų Valstybės tarnybos įstatymo projektas buvo fragmentiškai tyrinėtas. A. Mikalauskas savo disertacijoje „Valstybės tarnautojai ir valstybės tarnyba Pirmojoje Lietuvos Respublikoje“ analizavo šio įstatymo nuostatas. Kita vertus, didesnė dalis disertacijos skirta Lietuvos valstybės tarnybos raidai iki minėto įstatymo projekto rengimo [10, p. 37–43]. Tas pats autorius kitame straipsnyje teigė, kad vienas iš šios reformos tikslų buvo sukurti valstybės tarnybos modelį, paremtą tiek teoriniu, tiek praktiniu pretendentų pasirengimu, patikrinamu konkursiniu egzaminu. Žymus teisės istorikas M. Maksimaitis analizavo šį įstatymo projektą Valstybės Tarybos veiklos kontekste [7, p. 121–123]. L. Paukštytė teigė, kad pasiekimai rengiant Valstybės tarnybos įstatymą lieka nežinomi [13, p. 68–70]. Šio straipsnio autorius analizuodamas valstybės tarnybos genezę ir raidą yra trumpai aptaręs 1939–1940 metų naujo Valstybės tarnybos įstatymo projekto rengimo peripetijas [16, p. 46–48].

Išvardinti tyrinėtojai nevykdė išsamios 1939–1940 metų naujo Valstybės tarnybos įstatymo projekto analizės, todėl šio straipsnio **tikslas** – įvertinti minėtą teisės aktą ir pratęsti šio projekto tyrimus bei detaliau išanalizuoti jo rengimo aplinkybes ir kontekstus.

1939–1940 m. svarstyto Valstybės tarnybos įstatymo kūrimas: diskusinio plano ir projekto struktūros analizė

Lietuvos Valstybės Taryba 1939 metų antroje pusėje Valstybės tarnybos įstatymo projektą pateikė svarstyti Vyriausybei ir Seimui. Apie šio įstatymo rengimo peripetijas nėra daug žinoma. Lietuvos Centriniam valstybės archyve (LCVA) yra išlikęs pirminis Valstybės tarnybos įstatymo projekto diskusinis planas. Jis 1939 m. vasario 22 d. kaip planas buvo pateiktas tuometiniam Valstybės Tarybos nariui K. Jablonskiui [4, l. 1–10]. Manytina, kad šį planą gavo ir kiti Valstybės Tarybos nariai. Neabejotinai diskusinis planas turi daug panašumų su šiaame straipsnyje vertinamu jau minėtu Valstybės tarnybos įstatymo projektu (1939 metų antroje pusėje pateiktu Lietuvos Respublikos Vyriausybei svarstyti). Vyriausybei svarstyti pateiktame projekte neliko diskusiniame plane buvusių skyrių apie tarnautojų drausmės teismus ir atsakomybę [4, l. 4–7]. Iš Valstybės tarnybos įstatymo projekto diskusinio plano buvo parengtas Valstybės tarnybos įstatymo projekto variantas.

Intensyvesnis šio projekto svarstymas vyko nuo 1940 m. vasario 2 d. iki balandžio 6 d. [5, l. 1–37]. Lietuvos centriniam valstybės archyve (toliau – LCVA) esantis Valstybės tarnybos įstatymo projektas buvo koreguojamas Vyriausybės posėdžiuose ir tą rodo išlikę spausdinto projekto teksto pataisymai. Archyve (LCVA) išlikęs projekto tekstas sudėtas į 923 fondo, 1 aprašo, 1454 bylos 37 lapus. Kita vertus, Valstybės tarnybos įstatymo projektas buvo kuriamas bendrame numatomų administracinių reformų kontekste, todėl straipsnyje pasitelkiami ir kiti LCVA išlikę dokumentai.

Analizuodami 1939–1940 metais svarstyta Valstybės tarnybos įstatymo projektą, iš laiko perspektyvos dar kartą pastebime, kad Pirmojoje Lietuvos Respublikoje buvo formuojamas *karjeros* valstybės tarnybos modelis. Kitokio valstybės tarnybos modelio tuo laiku nebuvo nė vienoje Vakarų valstybėje. Įstatymo projekto skyriai išdėstyti klasikinė schema, būdinga kontinentinei valdymo tradicijai. Patį įstatymo projektą sudaro 14 pažymėtų skyrių (kiti skyriai nepažymėti):

- I. Bendrieji nuostatai;
- II. Valstybės pareigūnų priedermės;
- III. Valstybės pareigūnų parinkimas;
- IV. Valstybės pareigūnų skyrimas;
- V. Priesaika;
- VI. Tarnybinis lapas;
- VII. Tarnybinė uniforma ir ženklas;

- VIII. Pareigų suderinamumas;
- IX. Apdovanojimai;
- X. Atestavimas;
- XI. Pakėlimas;
- XII. Perkėlimas;
- XIII. Valstybės tarnybos tvarkomieji organai;
- XIV. Aprūpinimas ir kitos tarnybinės teisės [5, l. 2–37].

Kiti skyriai, nepažymėti romėniškais skaitmenimis, vadinosi: Specialybės priedai, Šeimos priedai, Brangenybės priedai, Komandiravimas bei įvairios tarnautojų gydymo (medicininės priežiūros) garantijos. Pagrindinė valstybės tarnautojų alga (atlyginimas) buvo sureguliuota atskiru (šio straipsnio pradžioje minėtu) 1922 metų įstatymu.

Kadangi Valstybės tarnybos įstatymo projekte neliko jau minėtų diskusiniame plane buvusių skyrių apie drausmės teismus ir tarnautojų atsakomybę, šiame straipsnyje būtina juos detaliau aptarti ir išanalizuoti. Teisės istorikas M. Maksimaitis, analizuodamas Valstybės Tarybos veiklą, užsimena, kad ji, svarstydama Valstybės tarnybos įstatymo projekto diskusinį planą, suformulavo ir išsiuntinėjo valstybės institucijoms diskusinius klausimus apie rengiamą įstatymo projektą. M. Maksimaitis užsimena, kad nemaža dėmesio klausimyne susilaukė tarnautojų drausminio poveikio priemonės, sankcijos už tarnybinius nusižengimus, drausmės teismo sukūrimo aspektai ir kt. [7, p. 121–123]. Nors reikia pripažinti, kad minėtas tyrinėtojas detaliau diskusiniame plane pateiktą drausminių poveikio priemonių neanalizavo.

Šiame straipsnyje pabandysime įvertinti drausminių priemonių paketą bei projektuojamą drausmės teismų struktūrą, kurie buvo pateikti Valstybės Tarybai bei valstybės įstaigoms skirtame diskusiniame plane, bet jiems neatsirado vietos nuo 1940 m. vasario 2 d. iki balandžio 6 d. svarstytame Valstybės tarnybos įstatymo projekte.

Analizuojant diskusinio plano nuostatas dėl valstybės tarnautojų asmeninės atsakomybės, galima teigti, kad jos yra universalios ir šiandien gali būti pritaikomos visiems trimis (postų, karjeros ir mišriam) valstybės tarnybos modeliams. Minėtame diskusiniame plane nurodoma, kad valstybės tarnautojų asmeninė atsakomybė įsigalioja už nuostolius, padarytus tretiesiems asmenims, ir už nuostolius, padarytus valstybei. Valstybės tarnybos įstatymo diskusiniame plane detaliau išanalizuota valstybės tarnautojų padaryta žala valstybei [4, l. 2–10]. Padarytus nuostolius buvo numatoma išieškoti iš valstybės tarnautojo turto ir jo atlyginimo (arba dalies atlyginimo). Nuostoliams išieškoti buvo numatyta sudėtinga teismo nagrinėjimo tvarka. Spręsti, ar valstybės tarnautojas padarė nuostolį valstybei, galėjo drausmės teismas, administracinis arba baudžiamasis teismas. Drausmės teismo sprendimus buvo numatyta skųsti administraciniam teismui. Valstybės tarnautojo padarytus nuostolius valstybei turėjo nustatyti Valstybės kontrolės įstaiga [4, l. 2–10].

Vertinant valstybės tarnautojo padarytus nuostolius valstybei svarbus vaidmuo (diskusiniame plane) buvo numatytas administraciniam teismui. Teismas, nustatęs, kad valstybės tarnautojas neatsakingas už valstybei padarytą nuostolį, turėjo nutarti, kad nuostolis būtų pervestas į išdo sąskaitą (nurašytas) [4, l. 2–10].

Valstybės tarnybos projekto diskusiniame plane buvo pateikta sudėtinga ir biurokratizuota drausmės teismų sistema. Prie numatytos sukurti Valstybės tarnybos valdybos (aukščiausios valstybės tarnybos valdymo institucijos) turėjo būti steigiamas Centrinis valstybės tarnautojų drausmės teismas. Kiekvienoje ministerijoje turėjo būti įsteigtas žinybinis drausmės teismas. Centrinis drausmės teismas turėjo spręsti ir nagrinėti pirminių (aukščiau) valstybės tarnautojų (nuo XIV kategorijos ir aukščiau) drausmės bylas bei skundžiamus (dėl grąžintų į tarnybą tarnautojų ar pašalintų iš tarnybos) ministerijų (žinybinių) drausmės teismų sprendimus [4, l. 2–10].

Reiktų dar pridurti, kad visos įsiteisėjusios drausmės nuobaudos galėjo būti skundžiamos administraciniam teismui. Apibendrinant galima teigti, kad pagal diskusinio plano nuostatus valstybės tarnautojas galėjo būti atleistas iš tarnybos drausmės teismo sprendimu, tačiau galutinį sprendimą tarnautojo atleidimo byloje turėjo pateikti administracinis teismas. Kiti atleidimo iš tarnybos atvejai buvo: atestacijų tvarka tarnautojas pripažintas atleistiniu iš tarnybos bei baudžiamajam teismui nusprendus atleisti iš tarnybos ir t. t. [4, l. 2–10].

Analizuodami bandymus Pirmojoje Lietuvos Respublikoje sukurti valstybės tarnautojų drausmės teismų sistemą, matome, kad tai nebuvo unikalūs reiškinys viešojo administravimo ir valstybės tarnybos teisinio reguliavimo praktikoje. Antai, tarpukario Lenkijoje valstybės tarnautojus buvo galima atleisti tik su *disciplinarinės komisijos* sutikimu [3, p. 127]. Kaimyninėje šalyje valstybės tarnautojų disciplinarinė komisija atliko panašias funkcijas, kokios buvo numatytos drausmės teismams Lietuvoje. Tolesnėje daugelio šalių valstybės tarnybos raidoje valstybės tarnybos, drausmės teismų ir komisijų veikla kito, didesnę teisminių funkcijų dalį iš jų perėmė administraciniai teismai. Pavyzdžiui, klasikinio karjeros valstybės tarnybos modelio valstybėje – Prancūzijoje (1953–1963 m. laikotarpiu) aukščiausia administracinio teismo grandimi tapo Valstybės Taryba. Jai vadovavo Ministras Pirmininkas, o pavaduotoju buvo skiriamas teisingumo ministras. Valstybės Taryba Prancūzijoje atliko administracines teismines funkcijas ir buvo pirmosios instancijos administracinis teismas, kuris nagrinėjo ir peržiūrėdavo valstybės tarnautojų bylas (atsiūstas iš kitų instancijų administracinių teismų) bei valstybės tarnautojų skundus [11, p. 65].

Grįžtant prie valstybės tarnautojų drausmės teismų struktūros ir veiklos, numatytos Valstybės tarnybos įstatymo diskusiniame plane, būtina pabrėžti, kad Valstybės Taryboje bei aukščiausiose valstybės institucijose vyko aršios diskusijos dėl šios institucijos struktūros, pavaldumo, organizavimo tvarkos ir t. t. [4, l. 2–10]. Tai rodo diskusiniame plane (kaip ir pačiame Valstybės tarnybos įstatymo projekte) daryti įvairūs rašytiniai pakeitimai bei braukymai. Diskusijose buvo linkstama

link to, kad drausmės teismus reikėtų sudaryti trejiems metams. Jie susidėtų iš pirmininko ir dviejų narių. Buvo diskutuojama, kaip tuos narius pavadinti. Vienur diskusiniame plane jie pavadinti „priesėdais“, kitur – tik nariais, o žodis „priesėdai“ nubrauktas [4, l. 2–10]. Ministerijos (žinybinio) drausmės teismo pirmininką iš pirminių (aukščiausių) ministerijos tarnautojų turėjo skirti ministras. Ministras turėjo skirti žinybinio drausmės teismo sekretorius. Dar keli diskutuoti klausimai buvo: ar nereikėjo teisininką paskirti į kiekvieną drausmės teismą ir ar negalėtų venas iš žinybinio drausmės teismo narių būti ne iš aukščiausiųjų valstybės tarnautojų? Numatomoje valstybės tarnautojų Drausmės teismo veikloje buvo analizuoti ir etiniai aspektai. Drausmės teismo teisėjas turėjo nusišalinti, jei nagrinėjama byla susijusi su jo giminaičiais. Buvo numatyta, kad drausmines bylas valstybės tarnautojams galės kelti ministrai (aukščiausiems tarnautojams) ir departamentų direktoriai (visiems likusiems tarnautojams). Drausmės byla turėjo būti sudaryta iš rašytinių dokumentų. Diskusiniame plane buvo teigiama, kad drausmės tesimų posėdžiai turėtų būti nevieši ir juose neturėtų dalyvauti (išskyrus tuos atvejus, kai buvo reikalingi jo parodymai) teisiamas valstybės tarnautojas [4, l. 2–10].

Išanalizavus diskusiniame plane pateiktą valstybės tarnautojų drausmės teismų struktūrą bei veiklą galima pastebėti, kad daugelis drausmės teismų veiklos principų dubliuoja administracinio teismo funkcijas. Tačiau kyla klausimas, kodėl nuostatos dėl drausmės teismų veiklos nebuvo įtrauktos į 1939–1940 m. rengtą ir svarstytą Valstybės tarnybos įstatymo projektą? Čia reikia iš dalie sutikti su M. Maksimaičiu [7, p. 121–123] ir L. Paukštyte [13, p. 68–70], kurie teigė, kad pasiekimais rengiant Valstybės tarnybos įstatymo projektą lieka nežinomi, ir pridurti, kad neaišku, kaip drausmės teismų veiklos principai turėjo įsikomponuoti į Valstybės tarnybos įstatymo projektą? Ar dalis drausmės teismų veiklos nuostatų galėjo patekti į tuo metu rengiamą naują Administracinio teismo įstatymo projektą? Juolab kad LCVA yra išlikęs Ministro Pirmininko A. Merkio raštas (datuotas balandžio 13 d.) Respublikos Prezidentui A. Smetonai, kuriame prašoma 1940 m. balandžio 15 d. 12 val. sušaukti neeilinę Seimo sesiją, kur vienas iš svarstomų punktų turėjo būti Administracinio teismo projektas [6, l. 25]. Tikėtina, kad į šį klausimą gali atsakyti tolesni tyrimai.

Valstybės tarnybos įstatymo projektų nuostatų vertinimas

Vertindami 1939–1940 metais rengtą ir svarstytą Valstybės tarnybos įstatymo projektą, kaip jau minėta, laikomės nuostatos, kad tas projektas turėjo sutvirtinti *karjeros* modelio principus. Galima sutikti su A. Mikalausko nuomone, kad pagal šį projektą buvo planuota įdiegti nuoseklią valstybės tarnautojų karjeros sistemą, sukurti skaidrius priėmimo į valstybės tarnybą principus bei centralizuoti valstybės tarnybos valdymą [10, p. 37–43]. Buvo norima įvesti kasmetinį valstybės tarnautojų atestavimą, o atsiradus laisvam etatui turėjo būti skelbiamas viešas konkursas šiai vietai užimti. Konkursinės komisijos turėjo būti įkurtos kiekvienoje ministerijoje

ar įstaigoje [10, p. 37–43]. Turėjo būti sukurta tarnautojų atestavimo sistema. Pretendento į pareigas žinios ir gebėjimai turėjo būti tikrinami konkursiniu egzaminu [9, p. 85–112]. L. Paukštytė, analizuodama Pirmosios Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos valdymą bei teisinio reguliavimo reformas, pastebėjo dar vieną besiformuojantį svarbų karjeros modelio bruožą – privalomą tarnautojų mokymą [13, p. 64–71]. Reikia neužmiršti, kad šio įstatymo projekto svarstyimo laikotarpiu prie Politikos ir socialinių mokslų instituto buvo kuriami Administravimo kursai, kurie turėjo tapti pagrindine Pirmosios Lietuvos Respublikos valstybės tarnautojų rengimo ir kvalifikacijos kėlimo įstaiga [14, p. 44–53]. Dar vienas aspektas: 1939–1940 metais svarstyta Valstybės tarnybos įstatymo projekte nebuvo sureguliuotas savivaldybių tarnautojų statusas. Savivaldybių pareigūnai buvo įvardijami kaip netiesioginiai valstybės pareigūnai.

Svarstant 1939–1940 metais Valstybės tarnybos įstatymo projektą pasimato sudėtinga valstybės tarnybos skirstymo sistema. Visų pirma, visi valstybės tarnautojai (I skyriuje „Bendrieji nuostatai“) pavadinti „valstybės pareigūnais“, o valstybės pareigūnai dar skirstomi į:

- a) valdininkus;
- b) prievaldžius;
- c) tarnautojus [5, l. 2–3].

Valdininkai dar buvo skirstomi ir į pirminius ir antrinius valdininkus, o visi valstybės pareigūnai dar buvo skirstomi į nuolatinius ir atšauktinius. Laikino pobūdžio darbui dar buvo galima priimti laikinuosius valstybės pareigūnus. A. Mikalauskas, analizuodamas šį valstybės tarnautojų skirstymą, pastebi, kad pirminiai pareigūnai turėjo būti vadovaujantis personalas, antriniai – administratoriai (vykdytojai), o prievaldžiai – daugiausia raštinių ir pagalbinis personalas [10, p. 37–43]. Galime patikslinti, kad, pagal įstatymo projektą, kandidatas į valdininko vietą turėjo būti ne senesnis kaip keturiasdešimties metų amžiaus ir baigęs aukštąjį mokslą (III skyriuje „Valstybės pareigūnų parinkimas“). Kandidatas į antrinio valdininko vietą turėjo būti ne senesnis kaip 35 metų amžiaus ir turintis vidurinį išsilavinimą. Į prievaldžio vietą galėjo pretenduoti ne senesnis kaip trisdešimties metų amžiaus, pradinį ir dalykinį išsilavinimą turintis pilietis. Į tarnautojo vietą buvo tinkamas pilietis, mokantis žodžiu ir raštu lietuvių kalbą bei tarnybai reikiamą amatą ir darbą. Kitaip tariant, prievaldžiai turėjo atlikti techninį darbą, o žemiausia tarnybos grandis – tarnautojai turėjo būti atsakingi už pagalbinius darbus. Konkursu į pareigas buvo skiriami visų grandžių tarnautojai [5, l. 8–11]. Pagal 1939–1940 metais svarstytą Valstybės tarnybos įstatymo projektą buvo numatytas rezervinių kandidatų į tarnybą (aspirantų) sąrašas. Pagal šio įstatymo projektą, įstaigos vadovas galėjo pasirinkti vieną iš penkių kandidatų, pagal sąrašo eilę ir skirti į tarnybą *atšauktiniu* pareigūnu. Likusių aspirantų sąrašas turėjo būti perduotas centrinei Valstybės tarnybos valdybai, kuri galėjo pasiūlyti juos skirti į atsiradusias laisvas vietas kitose valstybės tarnybos grandyse bei institucijose. Nepaskirtas į tarnybą aspirantu buvo laikomas ne ilgiau kaip vienerius metus. Jei per metus nebuvo paskirtas į pareigas,

jis turėjo dalyvauti naujame konkurse [5, l. 9–10]. Pirmojoje Lietuvos Respublikoje pasiūlyta kandidatų į valstybės tarnybą atrinkimo praktika ir šiandien taikoma daugelyje šalių bei Europos Sąjungos institucijų tarnautojų atrankos sistemoje.

Pagal valstybės tarnybos įstatymo projektą buvo numatytas bandomasis valstybės tarnautojo darbo laikotarpis. Paskirti atšauktiniais tarnautojai turėjo pereiti bandomąjį laikotarpį: valdininkas – trejų metų, prievaldis – dvejų, tarnautojas – vienerių metų. Pasibaigus nustatytam terminui gerai atestuotas valstybės pareigūnas turėjo atlikti tarnybos patikrinimą, t. y. įrodyti komisijai, ar jis pakankamai susipažinęs su darbu ir su juo susijusiais įstatymais, taisyklėmis, instrukcijomis ir įsakymais [5, l. 9–11]. Po komisijos patikrinimo (pagal Valstybės tarnybos įstatymo projektą) atšauktinis galėjo būti skiriamas *nuolatiniu* tarnautoju. Neigiamai atestuotas buvo paliekamas atšauktiniu dar vieneriems metams. Po metų vėl turėjo būti organizuojamas patikrinimas. Jeigu pakartotinio komisijos patikrinimo metu pareigūnas įvertinamas teigiamai, jis turėjo būti pervedamas į nuolatinius tarnautojus, jei antrą kartą vertinamas neigiamai – šalinamas iš tarnybos. Minimalus vertinimas (pagal Valstybės tarnybos įstatymo projektą) norint tapti nuolatiniu tarnautoju turėjo būti „patenkinamai“ [5, l. 9–11].

Pagal 1939–1940 metų Valstybės tarnybos įstatymo projekto IV skyrių („Valstybės pareigūnų skyrimas“) pirminius valdininkus (vadovaujantį personalą – *aut.*), pristatytus atitinkamo ministro, į tarnybą turėjo skirti Respublikos Prezidentas.

Antrinius valdininkus į tarnybos vietą skiria atitinkamas ministras ar įstaigos viršininkas, kai šiam tai įstatymu turėjo būti pavesta.

Prievaldžius ir tarnautojus į pareigas turėjo skirti įstaigos viršininkas [5, l. 9–11].

1939–1940 metų valstybės tarnybos įstatymo projekte nustatyta valstybės tarnautojų paskyrimų sistema, atrankos ir patikros procesas, grįstas geru tesės aktų žinojimu, turėjo sustiprinti ir išplėtoti hierarchinio karjeros modelio principus valstybės tarnyboje. Bandomojo laikotarpio atšauktiniams tarnautojams įvedimas turėjo garantuoti, kad į tarnybą nepateks atsitiktiniai žmonės.

Vertinant valstybės tarnybos įstatymo projektą iš šiuolaikinės pilietinės visuomenės pozicijų, galima pastebėti įvairių archajiškų nuostatų. Viena iš tokių (II skyriuje „Valstybės pareigūnų priedermės“) – „Pavyzdingas elgesys (...) privatiniame gyvenime ir šeimoje“ [5, l. 3]. To laikotarpio Lietuvoje visuomenė buvo patriarchyalinė ir konservatyvi. Todėl, manytina, kad Projekte nebuvo atskirtos asmeninės ir viešosios moralės sferos. Panašios nuostatos įvairių Vakarų šalių valstybės tarnybos įstatymuose funkcionavo ir po Antrojo pasaulinio karo. Antai, Italija nuostata, kad valstybės tarnautojas turi būti aukštos asmeninės moralės žmogus, panaikino tik 1984 metais [11, p. 72–73]. Kita konservatyvi nuostata, pateikta įstatymo projekto VII skyriuje („Tarnybinė uniforma ir ženklas“) buvo numatomas tarnybinės uniformos įvedimas (ir civiliniams valstybės tarnautojams) [5, l. 18]. Iš dalies tokios nuostatos įvedimui įtaką darė aplinkinės nedemokratinės valstybės. Bolševikinėje

Sovietų Sąjungoje bei nacių Vokietijoje įvairių civilinių įstaigų tarnautojai privalėjo nešioti uniformas.

Valstybės tarnybos įstatymo projekto II skyriuje („Valstybės pareigūnų priedermės“) buvo numatyta depolitizuota valstybės tarnyba [5, l. 3]. Tačiau Ministrų Taryba galėjo leisti tam tikrų institucijų pareigūnams dalyvauti politinių organizacijų veikloje. Čia reikia prisiminti bendrą 1939–1940 m. politinę padėtį Lietuvoje. Viena kitą keitė „bendro darbo“, o iš esmės koalicinės vyriausybės, įvairiose valstybės įstaigose tautininkų režimas toleravo kitokių politinių pažiūrų įstaigų vadovus. Todėl įstatymo projekto autoriai konstatavo „*status quo*“ valstybės įstaigose.

Visą Pirmosios Lietuvos Respublikos gyvavimo laikotarpį valstybės tarnyboje nebuvo atskirti privatus ir viešieji interesai. Įvairias valstybės tarnautojų veikos ydas yra ne kartą kritikavę žymūs visuomenės veikėjai ir kultūros atstovai [16, p. 73–80]. Svarbiu laikytinas projekto autorių bandymas (II įstatymo projekto skyriuje „Valstybės pareigūnų priedermės“) apriboti valstybės tarnautojų galimybes turėti verslą (pačiam ar per kitą asmenį). Buvo numatyta griežtai drausti į kolegijines valstybės institucijas skirti savo gimines (VIII projekto skyriuje „Pareigū suderinamumas“) ir taip buvo siūloma eliminuoti nepotizmą iš valstybės tarnybos [5, l. 5]. Norėta uždrausti tarnautojams žaisti azartinius žaidimus.

Naujame valstybės tarnybos įstatymo projekte buvo numatyta valstybės tarnautojo priesaika (V skyrius „Priesaika“) bei nuostatos, kurios ir šiandien taikomos įvairių šalių valstybės tarnybos personalo valdyme: kiekvienas valstybės tarnautojas privalėjo turėti tarnybos eigos dokumentą – tarnybinį lapą (VI skyrius „Tarnybinis lapas“). Valstybės pareigūnų apdovanojimo tvarką turėjo nustatyti Valstybės tarnybos valdyba (IX skyrius „Apdovanojimai“) [5, l. 10–20].

1939–1940 m. svarstyname įstatymo projekte valstybės tarnautojų atestavimo tvarka unikalumu nepasižymėjo ir yra būdinga jau minėtam karjeros valstybės tarnybos modeliui (X skyrius „Atestavimas“). Projekte buvo rašoma, kad politiniai įsitikinimai negalėjo veikti atestavimo. Valstybės tarnautojų gebėjimams, elgesiui ir kitoms savybėms apibūdinti turėjo būti rašomi *atestai* (pildomi atestavimo lapai – *aut.*). Pagal projektą, *atestai* turėjo būti rašomi visų kategorijų pareigūnams (tarnautojams). *Atestą* (atestavimo lapą) galėjo pildyti tiesioginis viršininkas, o aukštesnysis viršininkas į *atestą* (atestavimo lapą) galėjo įrašyti pastabų. Nuolatiniai valstybės pareigūnai turėjo būti atestuojami kasmet, o atšauktiniai – kas pusmetį. Valstybės tarnybos įstatymo projekte buvo numatyta, kad už atestavimo tvarkos sukūrimą turėjo būti atsakinga Valstybės tarnybos valdyba. Atestavimo išvadose tarnautojai turėjo būti vertinami taip a) geras; b) tinkamas; c) įspėtinas; d) pažemintas; e) atleidžiamas. Nepatenkintas atestavimo išvada pareigūnas galėjo ją skųsti savo tiesioginiam viršininkui ir įstatymo projekte buvo numatytas pakartotinis svarstymas bei atestavimo išvadų koregavimas [5, l. 20–25].

Atsižvelgiant į tai, kad pagal 1939–1940 metų Valstybės tarnybos įstatymo projektą turėjo būti įtvirtintas karjeros valstybės tarnybos modelis, išanalizavus šį projektą galima teigti, kad pareigūno (tarnautojo) atleidimas iš tarnybos būtų buvęs

komplikuotas. Atleistas iš tarnybos galėjo būti tik tas pareigūnas, kuris antrą kartą iš eilės būtų pripažintas *atleidžiamu*. Antrą kartą įspėtinas (per atestavimą) dar turėjo galimybę likti tarnyboje vieneriems metams. Tada jis turėjo būti perkeltas į kitą įstaigą ir jei toks pareigūnas dvejus metus iš eilės būtų buvęs tinkamai atestuojamas, jis turėjo likti tarnyboje [5, l. 20–25]. *Pažemintas* pareigūnas taip pat galėjo likti tarnyboje, tik eiti žemesnes pareigas. Kitaip tariant, atleidžiamų pareigūnų ir taip nebūtų buvę daug, o kiti vertinimo kriterijai (geras, tinkamas, įspėtinas, pažemintas) būtų suteikę galimybę toliu dirbti valstybės įstaigose.

1939–1940 m. svarstyta Valstybės tarnybos įstatymo projekte pirmą kartą Pirmojoje Lietuvos Respublikoje buvo numatyta institucija, atsakinga už valstybės tarnybos valdymą (XIII skyrius „Valstybės tarnybos tvarkomieji organai“). Valstybės tarnybos valdymui buvo pasitelkta klasikinė kontinentinės Europos valstybėms būdinga schema: valstybės tarnybos priežiūra privalėjo būti Ministro Pirmininko žinioje. Pagal įstatymo projektą turėjo būti sukurta Valstybės tarnybos valdyba (ar vadyba?). Ši institucija būtų teikusi bendrus nurodymus tarnybos darbui pagerinti, būtų buvusi atsakinga už etatus bei valstybės pareigūnų parūpinimą, t. y. turėjo būti atsakinga už valstybės tarnybos politikos įgyvendinimą [5, l. 27].

Valstybės tarnybos valdybos (ar vadybos?) vadovu – generaliniu sekretoriumi penkeriems metams būtų buvęs skiriamas vienas iš Valstybės Tarybos narių. Jo pavaduotoju – taip pat vienas iš Valstybės Tarybos narių. Kiti Valstybės tarnybos valdybos nariai taip pat turėjo būti skiriami penkeriems metams: vienas iš narių turėjo būti administracinio teismo teisėjas, kitas VDU (Vytauto Didžiojo universiteto – *aut.*) Teisų fakulteto dėstytojas ir du nariai parenkami Ministro Pirmininko nuožiuo [5, l. 27]. Detalesnės Valstybės tarnybos valdybos struktūros įstatymo projekte nėra pateikta, tačiau iš to, kokia įtaka valstybės tarnybos valdymui buvo numatoma Ministrui Pirmininkui ir Valstybės Tarybai, galime daryti atsargią išvadą, kad, esant autoritariniam šalies valdymui, savo galias valstybės tarnybai norėjo praplėsti Ministras Pirmininkas, o per sau pavaldžią Valstybės Tarybą išsaugoti jas – Respublikos Prezidentas.

Valstybės tarnybos valdybos (ar vadybos?) vadovas – Generalinis sekretorius būtų privalėjęs šaukti periodinius ministerijų ir įvairių valstybės tarnybos padalinių atstovų pasitarimus, teikti nurodymus. Ministro Pirmininko pavedimu – Generalinis sekretorius būtų galėjęs įgalioti įvairius vadovaujančius pareigūnus skirti revizines komisijas valstybės tarnautojų ir institucijų veiklai įvertinti [5, l. 27–28].

Diskusijų kelia pats valstybės tarnybos vadovaujančios institucijos pavadinimas. Kaip jau buvo minėta, vienur projekte vadinama Valstybės tarnybos valdyba, o kitur – Valstybės tarnybos vadyba. Šiuolaikiniame mokslinime diskurse žodis „vadyba“ įvardija mokslo kryptį ir vadybinę praktiką. Tačiau būtina priminti, kad Pirmosios Lietuvos Respublikos egzistavimo pabaigoje dalies valstybės institucijų pavadinimai buvo lituanizuojami. Terminai nebuvo nusistovėję, todėl nieko stebėtino, kad vienuose įstatymo projekto skyriuose vadovaujančios valstybės tarnybos institucijos pavadinimo pabaiga pateikiama kaip „...valdyba“, o kituose – kaip „...“

vadyba“. Juolab kad ir šiuolaikiniame terminų žodyne viena iš „vadybos“ termino reikšmių nurodoma „ministerijos, departamento skyrius, žinyba“ [20].

Atlyginimų sritis 1939–1940 m. svarstytame valstybės tarnybos įstatymo projekte nėra akcentuojama. Valstybės tarnautojų atlyginimus reguliavo jau šiame straipsnyje minėtas Valstybės tarnautojų atlyginimo įstatymas, todėl atlyginimų formavimo principai čia nebus nagrinėjami.

Socialinės garantijos analizuojamame įstatymo projekte išsamiau aptartos XIV skyriuje „Aprūpinimas“. Čia buvo numatytos aprūpinimo garantijos (medicinos pagalba tarnautojams ir jų šeimos nariams, pašalpos, pensijų gavimo tvarka ir t. t.). Projekte buvo nustatyti įvairių priedų (prie atlyginimo) gavimo principai. Buvo planuojami įvairūs šeimos priedai (už vaikus, nedirbančius sutuoktinius ir pan.). Įstatymo projekte taip pat buvo numatyti priedai už persikėlimą į kitą gyvenamąją vietą, aštuonios savaitės gimdymo atostogų valstybės tarnautojoms ir žindymo pašalpa. Susirgus tarnautojui – gydymas valstybinėje ligoninėje ir sanatorijoje su 50 proc. nuolaida [5, l.30–33]. Vienas iš priedų vadinosi „brangenybės priedas“ ir turėjo būti taikomas priklausomai nuo miesto, kuriame dirbo tarnautojai, dydžio. Kadangi laikinojoje sostinėje ir įvairiuose miestuose pragyvenimo lygis skyrėsi, gyvenamosios vietovės buvo suskirstytos į A, B, C, D kategorijas. Nuo šių kategorijų priklausė „brangenybės priedo“ išmokos [12, p. 85]. A kategorijos gyvenamoji vieta buvo laikinoji sostinė – Kaunas (čia tarnautojams buvo mokamas aukščiausias brangenybės priedas prie atlyginimo – *aut.*). B kategorijos – Šiauliai ir Panevėžys, o C kategorijos – likusieji miestai. D kategorijos buvo įvairūs miesteliai ir kaimo vietovės [10, p. 55]. Už pastarąją kategoriją „brangenybės priedo“ išmoka nebuvo mokama.

Analizuodami 1939–1940 m. svarstyto Valstybės tarnybos įstatymo projekte pateiktas valstybės tarnautojų socialines garantijas bei priedus, matome daug šio projekto nuostatų panašumų su 1926 metais priimtu Valstybės tarnautojų pensijų ir pašalpų įstatymu (ypač pašalpų ir priedų srityje) ir kitais valstybės tarnautojų socialines garantijas reglamentuojančiais teisės aktais. 1926 m. balandžio 10 d. Valstybės tarnautojų pensijų ir pašalpų įstatymas buvo sukurtas socialiniam draudimui valstybės tarnyboje įgyvendinti. Remiantis šiuo įstatymu prie Finansų ministerijos buvo įkurtas Valstybės tarnautojų pensijų ir pašalpų fondas. Per visą Pirmosios Lietuvos Respublikos gyvavimo laikotarpį buvo išleista ir daugiau kitų teisės aktų, reguliuojančių tarnautojų pašalpų gavimo tvarką [1, p. 136–137]. Nors vieno dokumento socialinių garantijų srityje nebuvo sukurta, galima teigti, kad Valstybės Tarybos nariai, 1939–1940 m. kūrę Valstybės tarnybos įstatymo projektą, perkėlė daugelį ankstesnių teisės aktų (socialinių garantijų ir pašalpų srityje) nuostatų į naują projektą ir padėjo pagrindus vienam valstybės tarnautojų socialines garantijas reguliuojančiam dokumentui atsirasti.

1939–1940 metais svarstytas Valstybės tarnybos įstatymo projektas dar kartą patvirtino nuostatą, kad darbas Pirmosios Lietuvos Respublikos valstybės tarnyboje buvo prestižinis ir privilegijuotas. Tarpukaryje panašių garantijų, lyginant su

valstybės tarnautojais (pašalpų ir pensijų srityje), neturėjo privataus verslo samdomi darbuotojai. Beveik tuo pačiu metu kaip ir Valstybės tarnybos įstatymas, svarstytas Privataus sektoriaus darbuotojų senatvės pensijų draudimo įstatymo projektas buvo atidėtas, motyvuojant tuo, kad jam įgyvendinti trūksta lėšų [1, p. 136–140, cit. iš 8, p. 140]. Kita vertus, karjeros modelis valstybės tarnyboje pasižymi tvirtomis tarnautojų socialinėmis garantijomis. Pirmosios Lietuvos Respublikos valstybės tarnyba čia nebuvo išimtis.

Išvados

1. 1939–1940 m. kurtas bei svarstytas Valstybės tarnybos įstatymo projektas turėjo sutvirtinti teisinę bazę valstybės tarnybos valdymo sityje ir pakeisti gausybę valstybės tarnautojų veiklą reguliuojančių teisės aktų.

2. Valstybės tarnybos įstatymą kurti vertė vidinės bei išorinės aplinkybės. Lietuva prarado Klaipėdos raštą, atgavo Vilniaus kraštą, kito šalies administracinė struktūra, prasidėjusio Antrojo pasaulinio karo sąlygomis valdžia ėmė griežčiau reguliuoti šalies ūkį. Paskutinis Pirmosios Lietuvos Respublikos Ministras Pirmininkas A. Merkys buvo nuoseklus administracinių bei valstybės tarnybos reformų šalininkas. Buvo būtina aiškiau apibrėžti už politinių sprendimų vykdymą atsakingų tarnautojų teises ir pareigas.

3. Kuriant ir svarstant Valstybės tarnybos įstatymo projektą buvo parengtas diskusinis planas. Šio plano nuostatos dėl valstybės tarnautojų drausmės teismų nebuvo įkomponuotos į naują Valstybės tarnybos įstatymo projektą. Ar dalis drausmės teismų veiklos nuostatų galėjo patekti į tuo pačiu laikotarpiu rengtą naują Administracinio teismo įstatymo projektą, gali atsakyti tolesni tyrimai.

4. Pirmosios Lietuvos Respublikos gyvavimo pabaigoje sukurtame Valstybės tarnybos įstatymo projekte atsispindėjo ir buvo sustiprinti *karjeros* valstybės modeliui būdingi bruožai: aiški atrankos ir pareigų paaukštinimo sistema, objektyvi tarnautojų veiklos vertinimo sistema, centralizuotas valstybės tarnybos valdymas, tvirtos socialinės garantijos, priedų prie atlyginimo gausa bei finansinės nuolaidos įvairiais sveikatos gerinimo bei gydymo atvejais. Valstybės tarnautojo darbas turėjo būti prestižinis ir privilegijuotas.

Literatūra

1. Aidukaitė J., Bogdanova N., Guogis A. Gerovės valstybės kūrimas Lietuvoje: mitas ar realybė? Vilnius: UAB „Spaudmeta“, 2012.
2. Kasperavičius A. Antanas Merkys – paskutinis ministras pirmininkas. Lietuvos Respublikos ministrui pirmininkui 1918–1940 m. Vilnius: Alma littera, 1997, 437.
3. Kornaś, J. Administracja publiczna w Polsce. Administracja publiczna (red. nauk. J. Hausner). Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN, 2008.
4. LCVA. F. 923. Ap. 1. B. 1452. 1939 m. Lietuvos valstybės tarnybos įstatymo projekto planas (diskusijai). 1, 2–10.

5. LCVA. F. 923. Ap. 1. B. 1454. 1939–1940 m. Lietuvos valstybės tarnybos įstatymo projektas. 1, 2–37.
6. LCVA. F. 923. Ap. 1. B. 1567. Valstybės Tarybos byla. Ministro Pirmininko Antano Merkio raštas Respublikos Prezidentui Antanu Smetonai (1940 m. balandžio 13 d.).
7. Maksimaitis M. Valstybės Taryba Lietuvos teisineje sistemoje (1928–1940). Vilnius: Justitia, 2006.
8. Mančinskas Č. Socialinis draudimas Lietuvoje ir kova dėl jo 1918–1940 metais. Vilnius: Mintis, 1971.
9. Mikalauskas A. Valstybės administracinio personalo įdarbinimo praktika Pirmojoje Lietuvos Respublikoje. Lietuvos istorijos metraštis. 2006, 2, 85–112.
10. Mikalauskas A. Valstybės tarnautojai ir valstybės tarnyba Pirmojoje Lietuvos Respublikoje (1918–1940 m.) (daktaro disertacija). Kaunas: VDU leidykla, 2007.
11. Minkevičius A., Smalskys V. Valstybės tarnyba užsienio šalyse: raida ir tendencijos. Vilnius: MRU leidybos centras, 2008.
12. Palidauskaitė J., Petrokaitė M. Lietuvos valstybės tarnautojų veiklos reguliavimas 1918–1940 metais. Lietuvos istorijos studijos. 2010, 25, 85.
13. Paukštytė L. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos samprata ir modelis 1918–1940 m. Jurisprudencija. 2008, 1(103), 68–70.
14. Raipa A., Smalskys V. Iš viešojo administravimo praeities Lietuvoje: 1940 m. Politikos ir socialinių mokslų instituto Administravimo kursai. Lietuvos istorijos studijos. 2001, 9, 44–53.
15. Raipa A., Smalskys V. Tarpukario Lietuvos valdininkų įvaizdis ir jų veiklos efektyvumo problemos. Viešoji politika ir administravimas. 2003, 6, 73–80.
16. Smalskys V. Valstybės tarnybos genezė ir raida Lietuvoje. Valstybės tarnyba Lietuvoje: praeitis ir dabartis (ats. red. A. Krupavičius ir K. Masiulis). Vilnius: UAB „Praction“, 2007, 30–57.
17. Smalskys V., Minkevičius A. Lietuvos valstybės tarnybos kūrimasis ir raida 1990–2012 metais. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. 2013, 1(9), 23.
18. Šalkauskis K. Lietuvos novelos (neoficialus Lietuvos Respublikos įstatymų leidinys). Kaunas: Spaudos fondas, 1935.
19. Vaskela G. Lietuva 1939–1940 metais. Kursas į valstybės reguliuojamą ekonomiką. Vilnius: LII leidykla, 2002.
20. www.balsas.lt/zodynas/terminu_zodynas/v/vadyba [žiūrėta 2014-04-].

Vainius Smalskys

Evaluation of Lithuanian Civil Service Law Project Created in 1939-1940

Abstract

For the first time in Lithuania the Civil Service Law Project was created and discussed in 1939-1940. Its main goal was strengthening the legal framework for managing civil service.

The creation of Civil Service Law was inspired by internal and external factors in the area of state government. The provisions of Civil Service Disciplinary Courts were not included into this newly created Public Service Project. Features of the career-oriented public service model were reflected in this project, created at the end of the First Republic of Lithuania (year 1940).

Vainius Smalskys – Mykolo Romerio universiteto Politikos ir vadybos fakulteto Viešojo administravimo instituto direktorius, socialinių mokslų daktaras, docentas.

E. paštas: vainius@mruni.eu

Vainius Smalskys, Doctor of Social Sciences, Mykolas Romeris University, Faculty of Politics and Management, Director of the Public Administration Institute, Associate Professor.

E-mail: vainius@mruni.eu

Straipsnis įteiktas redakcijai 2014 m. liepos mėn.; recenzuotas; parengtas spausdinti lapkričio mėn.